

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017.gada 5. decembrī Nr. 1-8/26

**Latvijas Republikas Saeimas
Sociālo un darba lietu komisijai**
e-pasts: sociala.komisija@saeima.lv
e-pasts: saeima@saima.lv

Par likumprojektu “Veselības aprūpes finansēšanas likums” (reģ.nr.1030/LP12)

Ņemot vērā Tiesībsarga likuma 12. panta 8. punktā noteiktos uzdevumus, kā arī, izmantojot Saeimas kārtības ruļļa 95. panta pirmās daļas 8. punktā noteiktās tiesības, pirms izskatīšanas trešajā lasījumā sniedzu šādus priekšlikumus par likumprojektu “Veselības aprūpes finansēšanas likums” (turpmāk – likumprojekts).

1. Izteikt likumprojekta 11.panta otrās daļas 9.punktu šādā redakcijā:

“9) vienam no vecākiem, kurš audzina bērnu līdz 7 gadiem vai vismaz trīs bērnus vecumā līdz 15 gadiem;”.

Uzskatu, ka atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā iekļautajam tiesiskās vienlīdzības principam, ir nepieciešams pietuvināt ārpuslaulības savienībā dzīvojošo personu tiesisko aizsardzību laulātu pāru tiesiskajai aizsardzībai. Pētījumā par laulību neregistrēšanas problemātiku¹ norādīts, ka 2015.gada sākumā Latvijā vecuma grupā 20-44 gadi, kas atbilstoši statistikas datiem ir aktīvais laulību slēgšanas vecums, precējušies ir 34% vīriešu un 41% sieviešu. Apzinoties faktisko realitāti, ārpuslaulības savienībā dzīvojošiem vecākiem tiesības uz veselības aprūpes pakalpojumiem valsts obligātās veselība apdrošināšanas ietvaros būtu jānodrošina tādā pašā apmērā, kā tās tiek nodrošinātas tiem vecākiem, kuri dzīvo laulībā. Tāpat vienlīdzīgi būtu nodrošināmas arī to vecāku tiesības uz veselības aprūpes pakalpojumiem, kuri bērnus audzina vieni (piemēram, viens no vecākiem ir miris, vecāki ir šķīrušies u.tml.).

¹ Pētījums par Laulību neregistrēšanas problemātiku. Pētījuma veicējs: SIA “Projektu un kvalitātes vadība”, 2015.gada decembris. Pieejams www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/Gala_zinojums_19012016.pdf [skatīts 13.11.2017.]

2. Izteikt likumprojekta 12. panta pirmo daļu šādā redakcijā:

“(1) Veselības apdrošināšanas iemaksas apmērs kalendāra gadā ir viens procents no divpadsmitkāršas minimālās mēneša darba algas.”

3. Izslēgt likumprojekta pārejas noteikumu 2.punktu (*Saeimas nobalsotā redakcija 2. lasījumā*)

Vērtīšu uzmanību, ka, nosakot veselības aprūpes iemaksu apmēru 5 % apmērā no divpadsmitkāršas minimālās mēneša darba algas, nesamērīgi tiek ierobežotas to personu tiesības, kuras nav apdrošinātas veselības apdrošināšanai.

Atbilstoši likumprojekta pārejas noteikumu 2.punktam šā likuma 12.panta pirmā daļa stājas spēkā 2020.gada 1.janvārī. Līdz 2019.gada 31.decembrim veselības apdrošināšanas iemaksas apmērs kalendāra gadā ir:

- 1) 2018.gadā – 1% no divpadsmitkāršas minimālās mēneša darba algas;
- 2) 2019.gadā – 3% no divpadsmitkāršas minimālās mēneša darba algas.

Turklāt veselības apdrošināšanas iemaksas būs veicamas ne tikai par kārtējo kalendāro gadu, bet arī par diviem iepriekšējiem kalendārajiem gadiem, ja veselības apdrošināšanas iemaksas par tiem nav maksātas (likumprojekta 12.panta otrā daļa).

Pieņemot, ka turpmāko trīs gadu laikā minimālā mēneša darba alga tiks noteikta nemainīga – 430 euro apmērā, veicamo veselības apdrošināšanas iemaksu apmērs būs:

- 1) 2018.gadā – 51,60 euro (430 x 12 x 1%);
- 2) 2019.gadā – 154,80 euro (430 x 12 x 3%);
- 3) 2020.gadā – 258,00 euro (430 x 12 x 5%).

Tādējādi atbilstoši likumprojekta 12.panta pirmajai daļai 2020.gadā personai būs jāveic veselības apdrošināšanas iemaksas 258 euro gadā jeb 21,50 euro mēnesī, kas ir līdzvērtīgs obligāto iemaksu maksājumam no algas 2150 euro (1 % no 2150 euro ir 21,50 euro). Savukārt 2019.gadā veicamās veselības apdrošināšanas iemaksas 154,80 euro apmērā jeb 12,90 euro mēnesī, ir līdzvērtīgas obligāto iemaksu maksājumam no algas 1290 euro.

Jāatzīmē, ka 2016.gadā tikai 5,4 % no kopējā darba ņēmēju skaita (864096) mēneša bruto darba ienākumi pārsniedza 2000 euro, savukārt 1000 euro mēneša bruto darba ienākumus saņēma 25,4% no kopējā darba ņēmēju skaita.²

Uzskatu, ka, sākot ar 2019.gadu, veselības apdrošināšanas iemaksu apmērs ir nesamērīgi augsts, tas ir ievērojami lielāks kā vidējā darba alga valstī (2016.gadā – 859 euro³, 2017.gada pirmajā pusgadā – 906 euro⁴), nemaz nerunājot par minimālās darba algas apmēru.

Likumprojekta anotācijā norādīts, ka veselības apdrošināšanas iemaksu veikšanas pienākums par kārtējo gadu un diviem iepriekšējiem kalendārajiem gadiem ir noteikts ēnu ekonomikas apkarošanas ietvaros, kā arī kā motivējošs pasākums nodokļu nomaksas veikšanai. Nenoliedzami ēnu ekonomikas apkarošana un nodokļu nomaksas veicināšana

² Centrālās statistikas pārvalde. DSG11. Darba ņēmēju skaita sadalījums pēc mēneša bruto darba ienākumiem pa sektoriem vidēji gadā. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociale/Sociale_ikgad_dsamaksa/?tablelist=true&rxid=89fa53c2-5ff7-456f-aae4-c4274cf3b2aa [skatīts 16.11.2017.]

³ Centrālās statistikas pārvalde. DSG01. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa (euro; % pret iepriekšējo periodu). Pieejams http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociale/Sociale_ikgad_dsamaksa/?tablelist=true&rxid=89fa53c2-5ff7-456f-aae4-c4274cf3b2aa [skatīts 16.11.2017.]

⁴ Centrālās statistikas pārvalde. DS02. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa pa ceturkšņiem. Pieejams http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociale/Sociale_ikgad_dsamaksa/?tablelist=true&rxid=89fa53c2-5ff7-456f-aae4-c4274cf3b2aa [skatīts 16.11.2017.]

ir sabiedrības labklājības nodrošināšanas interesēs, taču tas nevar būt Veselības aprūpes finansēšanas likuma uzdevums.

Uzskatu, ka šāds likumprojekta 12.panta pirmās un otrās daļas mērķis ir pretrunā valstī pastāvošajai nodokļu politikai. 2017.gada 27.oktobra vēstulē jau norādīju uz sistēmisku trūkumu veselības apdrošināšanas sistēmu ieviešanā, proti, daļa no nodokļu maksātājiem – tās sociāli apdrošinātās personas, par kurām darbaspēka nodokļi tiek maksāti speciālajos režīmos, – nebūs pakļautas veselības apdrošināšanai, ja vien pašas nebūs veikušas veselības apdrošināšanas iemaksas.

Tas nozīmē, ka iedzīvotājiem, lai saņemtu veselības apdrošināšanas pakalpojumus, būs jāveic veselības apdrošināšanas iemaksas būtiski lielākā apmērā kā darba ņēmējam, par kuru iemaksas tiek veiktas vispārējā nodokļu režīmā. Tādējādi uzskatu, ka attiecībā pret šiem iedzīvotājiem tiek pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā iekļautais tiesiskās vienlīdzības princips, kas potenciāli var izraisīt arī konstitucionālās tiesvedības risku.

4. Saeima, izskatot likumprojektu otrajā lasījumā, noraidīja priekšlikumu iekļaut valsts apdrošināto personu skaitā iedzīvotājus ar 3. grupas invaliditāti (priekšlikums Nr.44).

Saskaņā ar Labklājības ministrijas sniegto informāciju kopumā darbaspējīgā vecumā cilvēki ar 3. grupas invaliditāti ir 47 tūkstoši, tikai 28 tūkstoši no tiem ir nodarbināti, tai skaitā MUN režīmā. Lai arī manā rīcībā nav precīzu datu, pieņemu, ka atlikušajiem 19 tūkstošiem ir jābūt reģistrētiem kā bezdarbniekiem, tātad viņi ir valsts apdrošināto personu skaitā.

Tāpēc aicinu deputātus skaidri apzināties, ka, apstiprinot likumprojektu pašreizējā redakcijā, tiem cilvēki ar 3. grupas invaliditāti, kuri savas veselības stāvokļa dēļ nevar pilnvērtīgi iekļauties darba tirgū, un tādēļ ir izvēlējušies strādāt atvieglotos nodokļu režīmos, jaunā sistēma nebūs motivējoša. Tā vietā, lai būtu sociāli aktīvi un varētu strādāt savu spēju robežās, viņi būs spiesti reģistrēties par bezdarbniekiem, jo piekļuve veselības aprūpei viņiem tiks liegta gan pēc invaliditātes grupas, gan pēc nodokļu režīma.

Manā ieskatā šī noteikti nav tā mērķgrupa, ko likumdevējs vēlas sasniegt ēnu ekonomikas apkaršanas ietvaros. Turklāt šādā situācijā valsts rīcība būs pretēja ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk – Konvencija) 25. pantam, kas noteic, ka personām ar invaliditāti ir tiesības uz visaugstāko iespējamo veselības līmeni bez diskriminācijas invaliditātes dēļ, kā arī Konvencijas 27. pantam par iekļaujošu nodarbinātību. Tāpēc vēlreiz aicinu komisiju rūpīgi apsvērt minēto situāciju un virzīt izskatīšanai 3. lasījumā priekšlikumu: Izteikt likumprojekta 11.panta otrās daļas 14.punktu šādā redakcijā:

“14) personas, kurām likumā paredzētajā kārtībā noteikta invaliditāte”.

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu